

آیا امیر مؤمنان علیه السلام و بقیه ائمه معصومین علیهم السلام به حدیث غدیر احتجاج کرده‌اند؟

بنا به درخواست جنابعالی به چند احتجاج از امیر مؤمنان علیه السلام بسنده می‌کنیم .

1 . احمد بن حنبل در مسندش با سند صحیح نقل می‌کند :  
حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا حَسِينُ بْنُ مُحَمَّدٍ وَأَبُو نُعَيْمٍ الْمَعْنَى قَالَا حَدَّثَنَا فِطْرٌ  
عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ قَالَ جَمَعَ عَلِيُّ النَّاسَ فِي الرَّحْبَةِ ثُمَّ قَالَ لَهُمْ أَنْشُدُوا اللَّهَ كُلَّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ  
سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ مَا سَمِعَ لَمَّا قَامَ . فَقَامَ ثَلَاثُونَ مِنَ  
النَّاسِ - وَقَالَ أَبُو نُعَيْمٍ فَقَامَ نَاسٌ كَثِيرٌ - فَشَهِدُوا حِينَ أَخَذَهُ بِيَدِهِ فَقَالَ لِلنَّاسِ « أَتَعْلَمُونَ أَنِّي  
أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ » . قَالُوا نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ . قَالَ « مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا مَوْلَاهُ اللَّهُ  
وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادَ مَنْ عَادَاهُ » . قَالَ فَخَرَجْتُ وَكَأَنَّ فِي نَفْسِي شَيْئًا فَلَقِيتُ زَيْدَ بْنَ أَرْقَمَ فَقُلْتُ  
لَهُ إِنِّي سَمِعْتُ عَلِيًّا يَقُولُ كَذَا وَكَذَا . قَالَ فَمَا تُنْكِرُ قَدْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ ذَلِكَ لَهُ .

مسند احمد ، ج 4 ، ص 370 ، ج 19823 .

حضرت علی علیه السلام مردم را در رحبه گرد آورد و فرمود : سوگند می‌دهم هر مرد  
مسلمانی که غدیر خم را به خاطر دارد و سخنی را که در آن روز از رسول خدا صلی الله علیه  
و آله شنیده است ، از جا برخیزد . سی تن از مردم برای اقامه شهادت بپا خاستند . ابو نعیم  
گفته است که افراد بسیاری شهادت دادند . و اعلام کردند آن هنگام که رسول خدا صلی الله  
علیه و آله دست امیر المؤمنین علی علیه السلام را به دست مبارک خود گرفت خطاب به  
مردم فرمود :

آیا می‌دانید که من شایسته‌تر به مؤمنان از خود آنها می‌باشم ؟ همگی فرمایش  
رسول خدا صلی الله علیه و آله را تصدیق کردند . رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود :  
هر کس من مولای او هستم ، این [علی] مولای او است ، پروردگارا ! دوست علی را  
دوست بدار ، و دشمن علی را دشمن بدار .

ابو طفیل گفت : از میان جمع در حالی بیرون رفتم که در خودم احساس ناراحتی  
می‌کردم ، و در بازگشت از اجتماع مردم ، به دیدار «زید بن ارقم» رفتم و به او گفتم : از علی  
چنین و چنان شنیدم و ناراحت شدم ! «زید» گفت : آنچه را که شنیدی انکار مکن ! به دلیل  
آن که ، آنچه را که استماع کرده‌ای من خود از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیده‌ام !  
هیثمی بعد از نقل روایت می‌گوید :

رواه أحمد و رجاله رجال الصحیح غیر فطر بن خلیفة وهو ثقة .

مجمع الزوائد ومنبع الفوائد ، علی بن ابی بکر الهیثمی (متوفای 807 هـ) ج 9 ، ص 104 ، ناشر : دار الریان للتراث/دار  
الکتاب العربی - القاهرة ، بیروت - 1407 .

این روایت را احمد نقل کرده و راویان آن ، راویان صحیح بخاری هستند ؛ غیر از فطر بن  
خلیفه که او نیز مورد اعتماد است .

2 . احمد بن حنبل در مسندش می‌نویسد :  
حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ  
سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ وَهْبٍ قَالَ قَالَ نَشَدَ عَلِيُّ النَّاسَ فَقَامَ خَمْسَةٌ أَوْ سِتَّةٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ -صلى الله عليه وسلم-

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- فَشَهِدُوا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ « مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ » .

مسند احمد ، ج 5 ، ص 366 ، ح 23808 .

سعید بن وهب گوید : حضرت علی علیه السلام در رحبه ، حاضران را سوگند داد که هر کس در روز غدیر خم سخنی در حق من از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیده است از جا برخیزد . در این هنگام پنج تن و یا شش تن برخاستند و گواهی دادند که آنان در آن روز از رسول خدا صلی الله علیه و آله در محل غدیر شنیدند، خطاب به مردم فرمود:

هر کس من مولای او هستم ، این علی نیز مولای اوست

هیثمی بعد از نقل روایت می‌گوید :

رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح .

مجمع الزوائد ، ج 9 ، ص 104 .

3 . ابوبکر بزار در بحر النّخار می‌نویسد :

حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُوسَى ، قَالَ : ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى ، عَنِ فِطْرِ بْنِ خَلِيفَةَ ، عَنِ أَبِي إِسْحَاقَ ، عَنِ عَمْرِو بْنِ مَرْ ، وَعَنْ سَعِيدِ بْنِ وَهْبٍ ، وَعَنْ زَيْدِ بْنِ يَثِيعَ ، قَالُوا : سَمِعْنَا عَلِيًّا ، يَقُولُ : نَشَدْتُ اللَّهَ رَجُلًا سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، يَقُولُ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ لَمَّا قَامَ ، فَقَامَ إِلَيْهِ ثَلَاثَةٌ عَشَرَ رَجُلًا ، فَشَهِدُوا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : أَلَسْتُ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ ، قَالُوا : بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَالَ : فَأَخَذَ بِيَدِ عَلِيٍّ ، فَقَالَ : مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا مَوْلَاهُ ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ ، وَأَحِبَّ مَنْ أَحَبَّهُ ، وَأَبْغَضْ مَنْ أَبْغَضَهُ ، وَأَنْصُرْ مَنْ نَصَرَهُ ، وَأَخْذَلْ مَنْ خَذَلَهُ .

البحر الزخار (مسند البزار) ، أبو بكر البزار (متوفى 292 هـ) ج 3 ، ص 35 ، ح 786 ، ناشر : مؤسسة علوم القرآن ، مكتبة العلوم والحكم - بيروت ، المدينة - 1409 ، الطبعة : الأولى ، تحقيق : د. محفوظ الرحمن زين الله .

ابو اسحاق از عمرو بن ذی مرّ ، سعید بن وهب و زید بن یثیع نقل کرده است که هر سه به اتفاق هم گفتند که شنیدیم حضرت علی علیه السلام سوگند می‌داد که هر کسی از شما از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله در روز غدیر خم آن چه را درباره من فرموده ، شنیده است ، شهادت خود را اعلام نماید . سیزده تن از حاضران از جای خود برخاستند و گواهی خود را اعلام داشتند که از آن حضرت صلی الله علیه و آله شنیدیم ، فرمود :

آیا من از جان مؤمنان سزاوارتر از خود آنها نیستم ؟ مردم فرموده آن حضرت را تصدیق کردند . در این هنگام دست علی علیه السلام را گرفت و فرمود :

«من كنت مولاه فعليّ مولاه اللهم وال من والاه و عاد من عاداه و احب من احبه و ابغض من ابغضه و انصر من نصره و اخذل من خذله» .

هیثمی بعد از نقل روایت می‌گوید :

رواه البزار ورجاله رجال الصحيح غير فطر بن خليفة وهو ثقة .

مجمع الزوائد ، ج 9 ، ص 105 .

این روایت را بزار نقل کرده و تمام راویان آن ، راویان صحیح بخاری هستند ، غیر از فطر بن خلیفه که او نیز قابل اعتماد است .

4 . و در مسند احمد بن حنبل آمده است :

حدثنا عبد الله ثنا علي بن حكيم الأودي أنبأنا شريك عن أبي إسحاق عن سعيد بن وهب وعن زيد بن يثيع قالاً نشد علي الناس في الرحبة من سمع رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول يوم غدیر خم إلا قام قال فقام من قبل سعيد ستة ومن قبل زيد ستة فشهدوا انهم سمعوا رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول لعلي رضي الله عنه يوم غدیر خم أليس الله أولى بالمؤمنين قالوا بلى قال اللهم من كنت مولاه فعلي مولاه اللهم وال من والاه وعاد من عاداه .

مسند الإمام أحمد بن حنبل ، أحمد بن حنبل أبو عبد الله الشيباني (متوفى 241 هـ) ج 1 ، ص 118 ، ح 950 ، ناشر : مؤسسة قرطبة - مصر .

أبي اسحاق از سعید بن وهب و از «زيد بن يثيع روایت کرده است که هر دو تن گفتند : حضرت علی علیه السلام در رحبه ، حاضران را سوگند داد که هر کس در روز غدیر خم سخنی در حق من از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیده است از جا برخیزد . در این هنگام شش تن از کنار سعید بن وهب و شش تن از کنار زید بن یسع برخاستند و گواهی دادند که آنان در آن روز از رسول خدا صلی الله علیه و آله در محل غدیر شنیدند ، خطاب به مردم فرمود :

آیا خداوند از مؤمنان به خودشان سزاوارتر نیست ؟

حاضران گفتند :

آری ! خدا بر همگی آنان اولویت دارد.

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

بارخدايا هرکه من مولاي او هستيم ، اين علي مولاي اوست ، بارخدايا دوست بدار

کسانی که او را دوست دارند و دشمن باش با کسی که با او دشمنی ورزد .

الباني بعد از نقل این روایت میگوید :

و أخرج عبد الله بن أحمد في " زوائد على المسند " ( 1 / 118 ) عن سعيد بن وهب

و زيد بن يثيع قالاً : نشد علي الناس في الرحبة : من سمع رسول الله صلى الله عليه وسلم

يقول يوم غدیر ( خم ) إلا قام ، فقام من قبل سعيد ستة ، و من قبل زيد ستة ، فشهدوا ...

الحديث .

و قد مضى في الحديث الرابع الطريق الثانية و الثالثة . و إسناده حسن ، و أخرجه

البخاري بنحوه و أتم منه .

و للحديث طرق أخرى كثيرة جمع طائفة كبيرة منها الهيتمي في " المجمع " ( 9 /

103 - 108 ) و قد ذكرت و خرجت ما تيسر لي منها مما يقطع الواقف عليها بعد تحقيق الكلام

على أسانيدھا بصحة الحديث يقينا ، و إلا فهي كثيرة جدا ، و قد استوعبها ابن عقدة في كتاب

مفرد ، قال الحافظ ابن حجر : منها صحاح و منها حسان . و جملة القول أن حديث الترجمة

حديث صحيح بشطريه ، بل الأول منه متواتر عنه صلى الله عليه وسلم كما ظهر لمن تتبع

أسانيدھ و طرقه ، و ما ذكرت منها كفاية .

السلسلة الصحيحة ، ج 4 ، ص 249 ، طبق برنامه المكتبة الشاملة .

عبد الله پسر احمد در آنچه بر مسند احمد افزوده است ، از سعید بن وهب و زید بن

یثیع نقل کرده که این دو نفر گفته‌اند : علي در رحبه مردم را سوگند داد که هر کس حديث

غدیر را از رسول خدا شنیده است از جا بر خیزد . بعد از شش نفر از کنار سعید و شش نفر از کنار زید شهادت دادند ... .

و در حدیث چهارم - در طریق داشت دوم و سوم - نیز این روایت گذشت . سند آن نیکو است و بزار نیز همانند آن را به شکل کامل‌تری نقل کرده است.

و برای این روایت سندهای بسیاری وجود دارد که طایفه بزرگی از علما آن را نقل کرده‌اند ؛ از جمله هیثمی در مجمع الزوائد .

من نیز تا اندازه‌ای که در توانم بود این روایات را بعد از تحقیق سندهای آن ، آن‌هایی را که سندش قطعی بوده نقل کردم وگر نه این روایت طرق بسیاری دارد . و ابن عقده نیز آن را در کتابی جداگانه آورده است .

ابن حجر عسقلانی در باره حدیث غدیر گفته : بعضی از روایات غدیر صحیح و بعضی از آن حسن هستند . و خلاصه این که این حدیث با هر دو قسمتش [ من كنت مولاة ... اللهم وال من والاه ] صحیح است ؛ بلکه قسمت اول آن به صورت متواتر از رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم نقل شده ؛ چنانچه برای کسانی که در سند آن تحقیق کرده‌اند ، مطلب آشکاری است و من به اندازه کافی آن را ذکر کردم .

5 . احمد بن حنبل در مسندش می‌نویسد :  
حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ أَرْقَمَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي زِيَادٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى قَالَ شَهِدْتُ عَلِيًّا فِي الرَّحْبَةِ يَنْشُدُ النَّاسَ أَنْشِدُ اللَّهَ مَنْ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ « مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلَيْ مَوْلَاهُ » . لَمَّا قَامَ فَشَهِدَ . قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ فَقَامَ اثْنَا عَشَرَ بَدْرِيًّا كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى أَحَدِهِمْ فَقَالُوا نَشَهِدُ أَنَّا سَمِعْنَا رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍّ « أَلَسْتُ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجِي أُمَّهَاتِهِمْ » . فَقُلْنَا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ . قَالَ « فَمَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلَيْ مَوْلَاهُ اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ » .

مسند احمد ، ج 1 ، ص 119 ، ح 973 .

البانی بعد از نقل روایت می‌گوید :

السادسة : عن عبد الرحمن بن أبي ليلى قال : " شهدت عليا رضي الله عنه في الرحبة ينشد الناس .. " . فذكره مثله دون زيادة " و انصر ... " .

أخرجه عبد الله بن أحمد ( 1 / 119 ) من طريق يزيد بن أبي زياد و سماك بن عبيد بن الوليد العبسي عنه . قلت : و هو صحيح بمجموع الطريقين عنه ، و فيهما أن الذين قاموا اثنا عشر . زاد في الأولى : بدرية .

السلسلة الصحيحة ، ج 4 ، ص 249 ، طبق برنامه المكتبة الشاملة .

طریق ششم از عبد الرحمن بن أبي ليلي است که گفت : در روز رحبه حاضر بودم که علي عليه السلام مردم را سوگند می‌داد ...

عبد الله ، پسر احمد بن حنبل این روایت را از طریق يزيد بن زياد و سماك بن عبيد بن وليد عسبي نقل کرده است .

نظر من این است که این روایت با در نظر گرفتن هر دو سند ، صحیح است . در هر دو روایت این مطلب وجود دارد که کسانی که شهادت دادند ، دوازده نفر بودند ؛ ولی در روایت اول این مطلب اضافه شده است که همه دوازده نفر بدري بوده‌اند .

اللهم العن الجبت الطاغوت  
wWw.Alamdar.Blogfa.com